

■Evoluția Indicatorului Compozit Anticipator

Autorii acestei ediții:

- Adrian Lupușor
- Alexandru Fala

Realitatea Economică este o publicație economică lunară ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice. Cititorii săi sunt decidenții de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, reprezentanții instituțiilor internaționale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliștii economici.

Acronimele și abrevierile utilizate:

f-a-p – față de anul precedent; f-t-p – față de trimestrul precedent; f-l-p – față de luna precedentă, s-p – sfârșit de perioadă, T4:07 – trimestrul patru 2007; Jan:09 – ianuarie 2009; BNS – Biroul Național de Statistică; ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă; BNM – Banca Națională a Moldovei; MDL – leul moldovenesc; ISD - investiții străine directe, p.p. - puncte procentuale.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi mediul propice manifestării gândirii libere și netriviale, fapt ce va permite instituției să fie un lider în furnizarea unor analize economice obiective și să promoveze în mod eficient idei și soluții inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale și integrării europene.

Date de contact:

Republica Moldova, mun. Chișinău
str. Pușkin, 45 B, et. 4, MD-2005
Telefon: +373 22 929 994
Email: info@expert-grup.org

Indicele Compozit Anticipator (ICA)

ICA este format prin agregarea a șase indicatori macroeconomici: exporturi, transferuri în favoarea persoanelor fizice, credite noi, ponderea reducerilor pentru pierderi la credite, banii în circulație (M0) și marja bancară. Indicatorii au fost selectați în funcție de relevanță față de tendințele economice. Mai multe detalii privind metodologia de calcul pot fi găsite pe pagina [EXPERT-GRUP](http://expert-grup.org).

În perioada analizată, s-au conturat anumite tendințe îngrijorătoare pentru economia moldovenească.

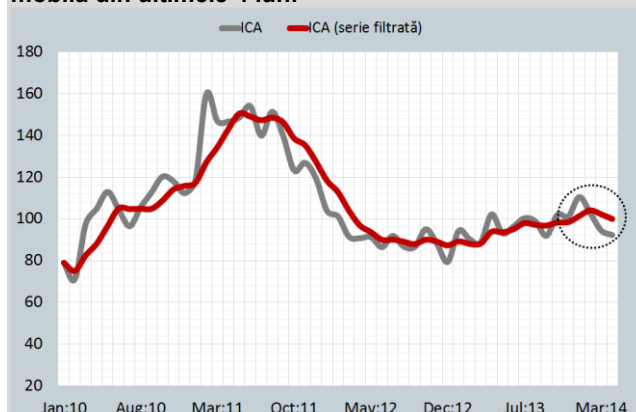
Acestea au fost asociate preponderent cu înrăutățirea situației economice din principalii parteneri comerciali din Est ai țării noastre, precum și restricțiile aplicate de Federația Rusă față de migrații ilegali moldoveni, dar și față de importurile de anumite produse agro-alimentare din Republica Moldova. Astfel, pe parcursul primelor 3 luni ale anului curent, se atestă o dinamică descendentă a Indicelui Compozit Anticipator (în mar:14 acesta a coborât la 100 puncte, de la 102,2 puncte în feb:14 și 104,1 puncte în ian:14). Deși, încă este devreme să concluzionăm dacă tendința face parte dintr-un trend de lungă durată, recente evoluții ale comerțului exterior, remiteri, dar și din sectorul bancar nu sunt de bun augur pentru performanțele economice din 2014 (vezi secțiunea „Principalele tendințe economice”).

Riscuri din Est... O anumită temperare a activității economice este determinată de tendințele îngrijorătoare din partenerii comerciali din Est ai Republicii Moldova. Astfel, în primele 2 luni ale anului curent, volumul total al exporturilor de bunuri a diminuat cu 2% f-a-p, cauzat de reducerea livrărilor spre Federația Rusă (-28,5% f-a-p) și încetinirea exporturilor spre Ucraina până la 2,1% f-a-p. Cele mai importante contribuții la scădere aparțin exporturilor de băuturi (-41,3% f-a-p) din cauza restricțiilor aplicate de Federația Rusă. Presiunile sunt accentuate de înrăutățirea situației economice din Rusia, Ucraina, Belarus și a altor parteneri comerciali din est, fapt ce duce la răcirea cererii pentru exporturile moldovenești. Astfel, în ian-feb:14, circa 45% din produsele exportate au înregistrat scăderi f-a-p. Aceasta s-a reflectat în modul corespunzător asupra activității sectorului industrial: în pofida creșterii de 10,3% în ian-feb:14 f-a-p, sectoare care asigură circa o treime din producția industrială au rămas în recesiune.

...speranțe din Vest. Tendințele negative din Est au fost parțial compensate de ameliorarea situației economice din țările UE. În particular, exporturile spre România, Italia și Germania (principalele destinații de export din UE) au crescut în ian-feb:14 cu 9,5%, 57,3% și, respectiv, 58,6% f-a-p. Corespunzător, au avansat și ramurile industriale orientate spre aceste piețe: fabricarea produselor textile (+36,7%), fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (+19,6%) și, în special, fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice (+302%).

Fortificarea securității economice trebuie să constituie o prioritate fundamentală pentru perioada imediat următoare. Expunerea economiei moldovenești la tensionarea situației din Ucraina, dar și repercusiunile restricțiilor aplicate de Federația Rusă ar fi mult mai mici dacă nu ar fi existat o serie de vulnerabilități interne fundamentale. Acestea țin de nivelul înalt al corupției și birocrăția ineficientă din instituțiile publice, sistemul financiar-bancar opac, protejarea ineficientă a drepturilor de proprietate, un sistem judecătoresc ineficient, un sistem energetic învechit și nediversificat și un cadru regulator care mai mult constrânge decât facilitează activitatea antreprenorială. Dacă autoritățile moldovene nu pot influența tendințele din regiune, acestea cu siguranță pot fortifica cadrul instituțional intern prin eliminarea vulnerabilităților menționate și, respectiv, securizarea economică internă. Suplimentar, este necesară diversificarea piețelor externe de desfacere, a fluxurilor migraționale și a importurilor de resurse energetice. Aceste elemente trebuie să constituie pilonii de bază a eforturilor de fortificare a securității economice din perioada imediat următoare.

Indicele Compozit Anticipator, date brute și media mobilă din ultimele 4 luni¹

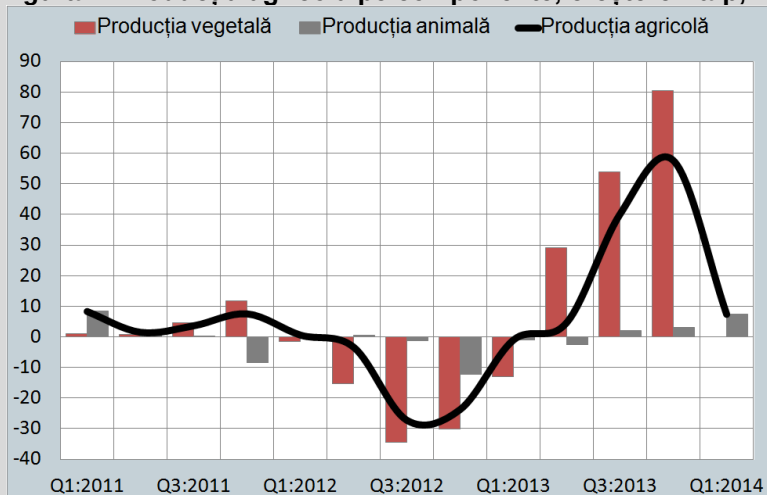

Sursa: calcule EXPERT-GRUP în baza datelor BNS și BNM;

¹Pentru luna martie, volumul remiterilor și a exporturilor au fost estimate de autori.

■ Principalele tendințe economice

Figura 1. Producția agricolă pe componente, creștere f-a-p, %

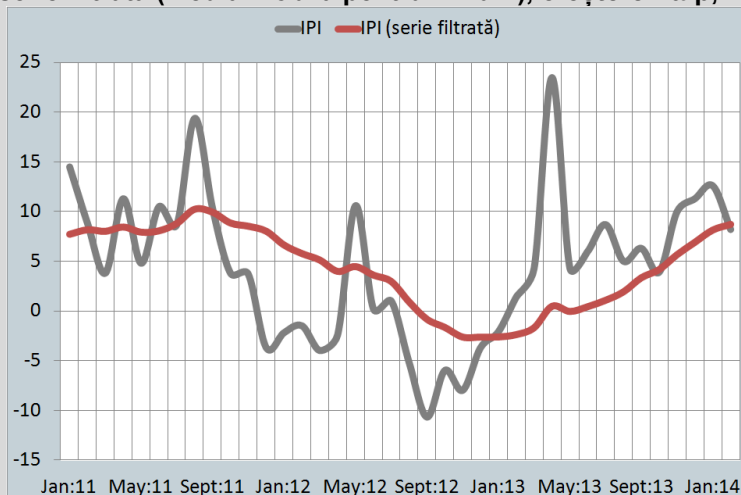

Sursa: BNS, estimările EG

AGRICULTURA

După ascensiunea spectaculoasă din 2013, în Q1:14 s-a produs o reducere bruscă a ritmurilor de creștere a producției agricole. În același timp, efectele majorării producției vegetale se transpun și în sectorul zootehnic, în care se consolidează tendința de creștere. În Q1:14 producția agricolă a sporit cu 7,4% f-a-p. Creșterea a fost determinată de avansarea sectorul zootehnic cu 7,4% f-a-p, căruia, în Q1:14 i-a revenit 99% din volumul total al producției agricole.

Figura 2. Indicele Producției Industriale (IPI), serie brută și serie filtrată (media mobilă pentru 12 luni), creștere f-a-p, %

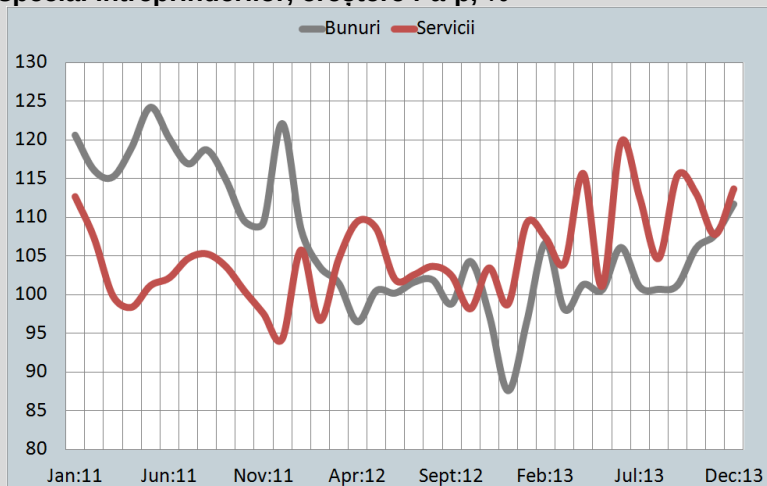

Sursa: BNS, estimările EG

INDUSTRIA

Se menține tendința de creștere în sectorul industrial. În perioada ian-feb:14 industria a avansat cu 10,3% f-a-p (12,6% în ian:14 și 8,2% în feb:14). Industria alimentară, favorizată de performanța agriculturii din 2013, a avut cel mai mare grad de influență asupra creșterii (+4,3%), fiind urmată de producerea calculatoarelor și a produselor electronice și optice (+2%), de fabricarea produselor textile (+1,5%), și de confecționarea articolelor de îmbrăcăminte (+1,4%).

Figura 3. Comerțul cu bunuri (ridicată) și servicii prestate în special întreprinderilor, creștere f-a-p, %

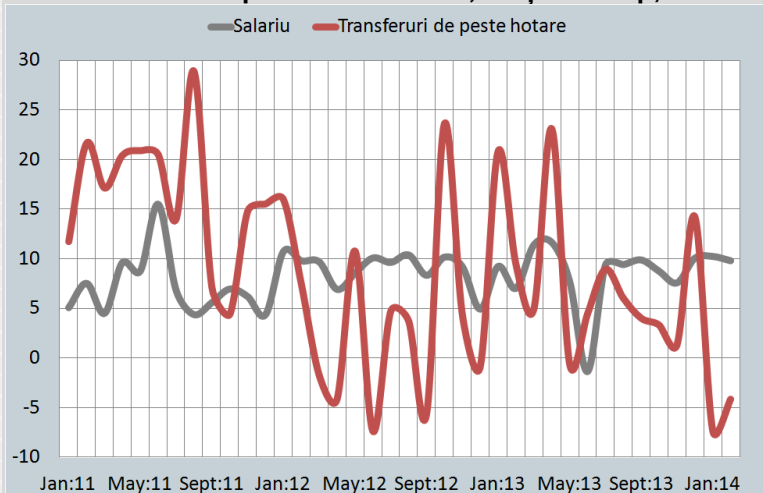

Sursa: BNS

COMERȚ INTERN CU BUNURI ȘI SERVICII

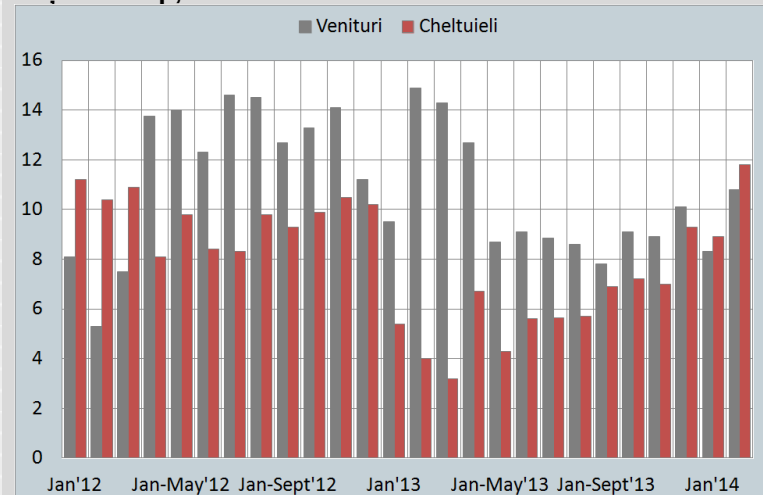
Comerțul cu ridicata a avut o evoluție sinuoasă, însă a accelerat puternic în a doua jumătate a anului 2013, în timp ce, serviciile prestate în special întreprinderilor au cunoscut o creștere mai stabilă. În dec:13 comerțul cu ridicata s-a majorat cu 24,6% f-a-p, iar creșterea anuală a fost de 9,1%. Serviciile prestate întreprinderilor au evoluat cu 6,9% f-a-p în dec:13 și au totalizat o majorare de 6,9% în 2013.

Figura 4. Salariul mediu pe economie și transferurile de peste hotare în favoarea persoanelor fizice, creștere f-a-p, %

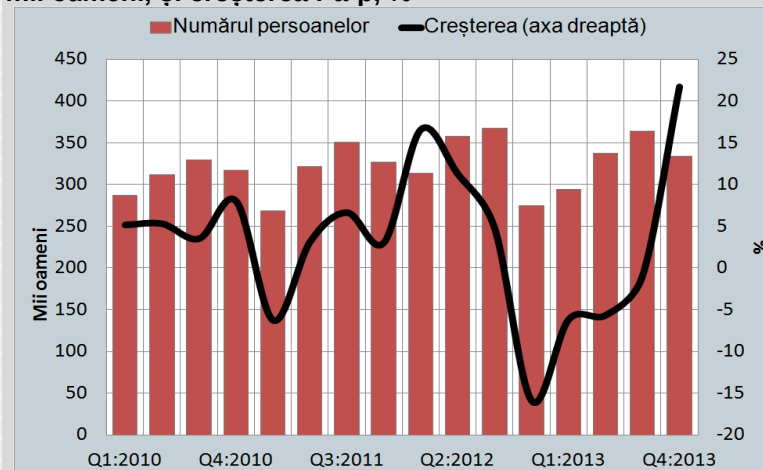
Sursa: BNS, BNM

Figura 5. Veniturile și cheltuielile Bugetului Public Național, creștere f-a-p, %

Sursa: Ministerul Finantelor

Figura 6. Numărul persoanelor plecate la lucru peste hotare, mii oameni, și creșterea f-a-p, %

Sursa: BNS

VENITURILE ȘI CHELTUIELILE POPULAȚIEI

Veniturile populației sunt afectate de scăderea remiterilor. Pe de altă parte, salariile își mențin ritmuri respectabile de creștere. În feb:14 transferurile de peste hotare în favoarea persoanelor fizice au scăzut cu 4,2% f-a-p, după ce în ian:14 s-au redus cu 7,3%. Salariile au crescut cu un ritm nominal de 9,8% f-a-p în feb:14, un nivel apropiat de majorările înregistrate în ian:14 (o avansare de 10,2% f-a-p) și dec:13 (o ascensiune de 10% f-a-p).

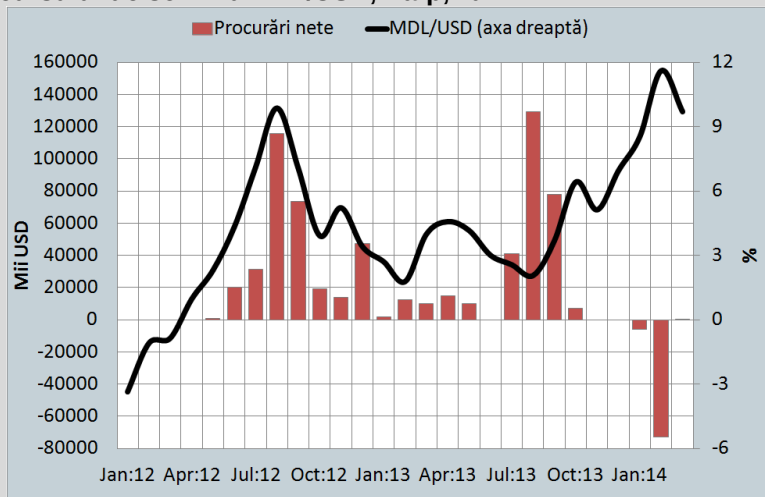
FINANȚE PUBLICE

De la începutul anului 2014 cheltuielile publice cresc mai rapid decât veniturile bugetare. Pe de altă parte, nerealizarea planului de încasări rămâne o problemă cronică pentru bugetul public național. În perioada ian-feb'14 veniturile bugetare au crescut cu 10,8% f-a-p, iar cheltuielile publice s-au majorat cu 11,8% f-a-p. În aceeași perioadă, la capitolul veniturile bugetului public național planul a fost realizat în proporție de 96%.

PIAȚA MUNCII

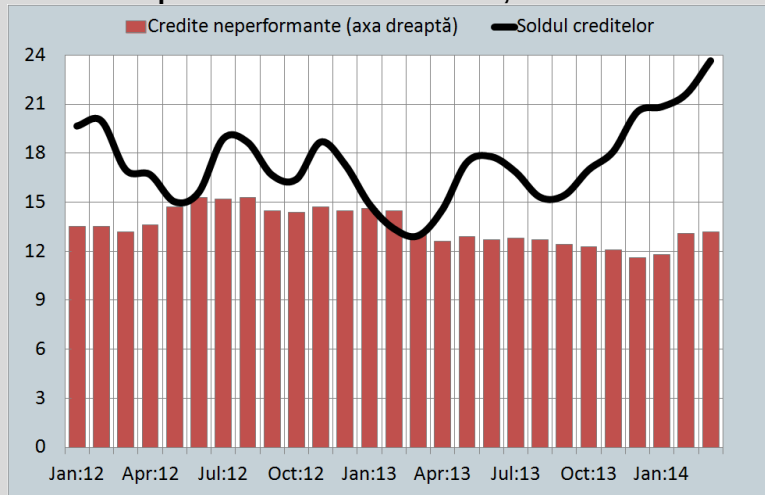
După o reducere, ce a durat patru trimestre consecutive, numărul populației plecate la lucru peste hotare a crescut brusc în Q4:13. În perioada cuprinsă între Q4:12 și Q3:13 ritmul de creștere asociat numărului persoanelor plecate la muncă peste hotare a înregistrat valori negative. În Q4:13 situația s-a inversat brusc și numărul persoanelor plecate la muncă peste hotare a crescut cu 21,7% și a constituit 334,2 mii oameni.

Figura 7. Procurări nete de valută, mii USD; Modificarea cursului de schimb MDL/USD, f-a-p, %

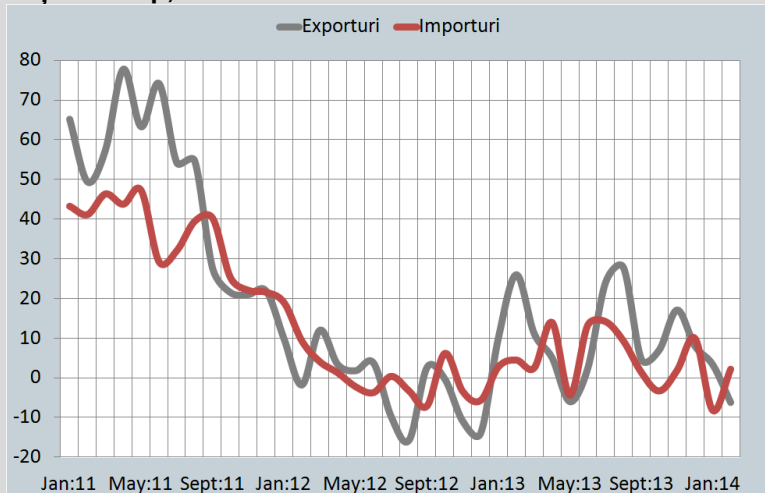
Sursa: BNS și BNM

Figura 8. Soldul creditelor, creștere f-a-p, %; Ponderea creditelor neperformante în total credite, %

Sursa: BNM

Figura 9. Comerțul extern de bunuri al Republicii Moldova, creștere f-a-p, %

Sursa: BNS

PREȚURI ȘI POLITICĂ MONETARĂ

BNM a intervenit pe piața valutară pentru a tempera tendința de depreciere a MDL. În feb:13 BNM a vândut 73 mln USD invocând un atac speculativ pe piața valutară. În rezultatul acestor acțiuni s-a produs diminuarea ritmului de depreciere a monedei naționale față de dolarul SUA. Astfel, după deprecierea de **11,6%** în feb:13, în martie MDL a slăbit cu **9,7%** în mar:13. Politica monetară rămâne ultra-relaxată, rata de bază fiind la minimul istoric de 3,5%.

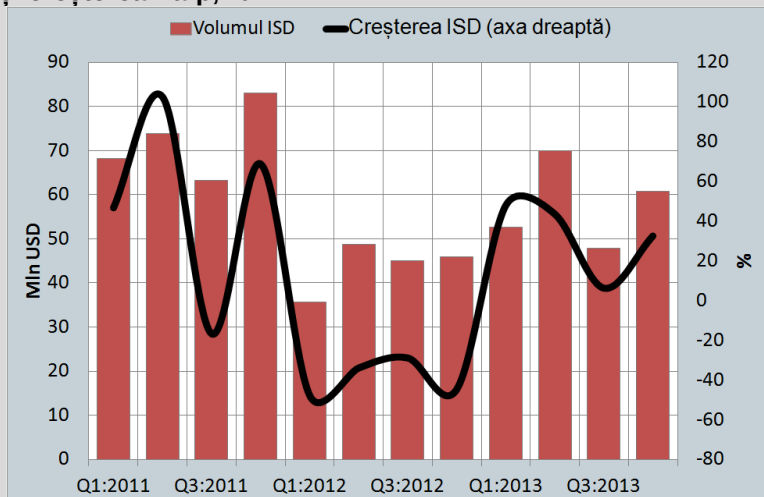
SISTEM BANCAR

Pe fonul intensificării activității de creditare se produce înrăutățirea portofoliului de credite. În mar:14 soldul de credite s-a majorat cu **23,7%** f-a-p. Acest ritm reprezintă nivelul maxim de creștere pentru perioada ian:12-mar:14. Pe de altă parte s-a majorat ponderea creditelor neperformante. În feb:14 acest indicator a constituit **13,1%** și a fost în creștere cu **1,3 p. p.** față de ian:14. În mar:14 ponderea creditelor neperformante a continuat să crească și a constituit **13,2%**.

COMERȚ EXTERIOR

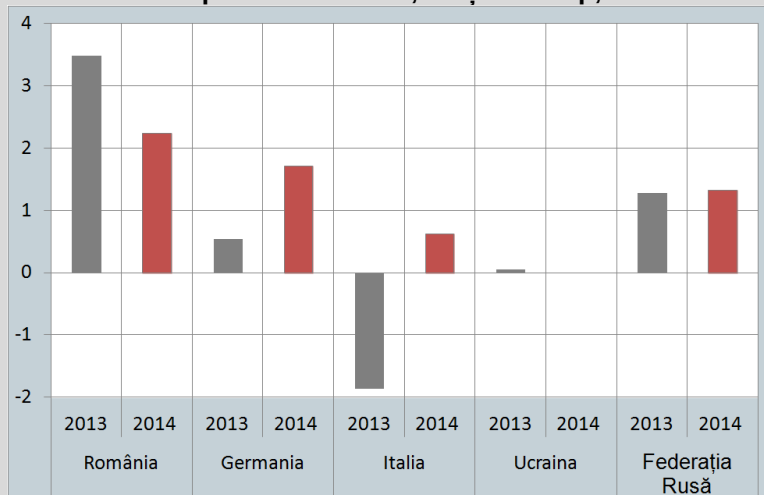
Declinul economic din Ucraina și interdicțiile aplicate de Rusia la importul unor produse agro-alimentare din Republica Moldova au afectat exportul de bunuri. În feb:14 exportul a scăzut cu **6,3%** f-a-p. Această reducere a fost determinată de scăderea exporturilor spre CSI (- **24,7%**) și spre alte destinații (- **28,8%**). Creșterea livrărilor spre UE cu **17,2%** f-a-p în feb:14 a compensat, doar parțial, reducerea exporturilor. Importurile au crescut cu **2,2%** f-a-p în feb:14.

Figura 9. Volumul investițiilor străine directe (ISD), mln USD, și creșterea f-a-p, %

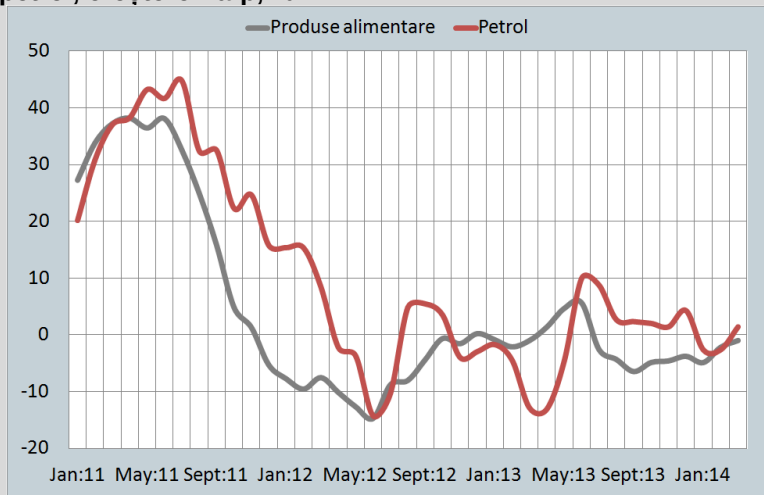
Sursa: BNS

Figura 10. Creșterea economică a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova, creștere f-a-p, %

Sursa: FMI

Figura 9. Prețul mondial la alimente și prețul mediu pentru petrol, creștere f-a-p, %

Sursa: FMI și FAOUN

ACTIVITATEA INVESTIȚIONALĂ

Deși investițiile străine directe au crescut semnificativ în 2013, nivelul acestora rămâne sub valoarea înregistrată în 2011.

În 2013 ISD au crescut cu **32,1%** și au constituit **231,3 mln. USD**. Totuși declinul investițiilor străine cu **39,2%** în 2012 a permis doar recuperarea parțială a decalajului față de anul 2011. Astfel volumul ISD din 2013 este sub nivelul anului 2011, când investițiile străine au constituit **288,2 mln. USD**.

PRINCIPALII PARTENERI COMERCIALI

Creșterea economică la principalii parteneri economici din UE ar putea contrabalansa efectele nefaste induse de evoluțiile negative din Rusia și Ucraina. Se prognozează că în 2014 economia României va avansa cu **2,5%**, în Germania creșterea va fi mai modestă, și va constitui **1,6%**. Economia Italiei, se pare că a depășit faza de recesiune și în 2014 ar putea spori cu **0,7%**.

PIEȚELE GLOBALE

După o perioadă de descreștere și stabilizare a prețurilor, piețele globale se îndreaptă spre o fază de creștere. În mar:14 prețul barilului de petrol a crescut cu **1,4%** f-a-p. Această majorare s-a produs după ce două luni la rând evoluția prețului la petrol a înregistrat ritmuri negative. În mar:14 prețul mondial la alimente a scăzut cu **1%** f-a-p. Totuși această ieftinire se înscrie într-o tendință de diminuare a ritmurilor de descreștere a prețurilor, demarată în jan:14.

■Evoluții-cheie de politici în aprilie 2014

Evoluția politicii	Comentariu EXPERT-GRUP
2 aprilie. Guvernul a aprobat un pachet de modificări legislative pentru a diminua expunerea sistemului bancar la riscurile asociate tranzacțiilor frauduloase. Principalele prevederi se referă la: diminuarea „cotei substanțiale” în capitalul băncilor de la 5% la 1%; interzicerea gajării acțiunilor băncilor și a introducerii titlurilor de participație ca aport la capitalul social al altor companii. Proiectul introduce sancțiuni, pentru administratorii și acționarii băncilor care, prezintă informațiilor inexacte și gestionează fraudulos instituțiile financiare.	Aceste prevederi ar putea comprima într-o măsură oarecare spațiul de manevrare al achizitorilor ostili și ar putea aduce o anumită siguranță pentru bănci. Totuși, doar prin înăsprirea legislației, nu poate fi eradicat fenomenul tranzacțiilor frauduloase. Achizitorii posedă o gamă vastă de instrumente pentru realizarea tranzacțiilor, fapt ce ar putea să-i permită să continue practicile anterioare. În același timp, restricțiile afectează investitorii mai mici și induce o reglementare excesivă în sistem. În general, anume instituțiile publice pasive și justiția coruptă reprezintă un mediu favorabil pentru derularea operațiunilor frauduloase. În acest context, pentru a asigura securitatea sectorului financiar, în primul rând trebuie de realizat o autentică reformă a justiției și a instituțiilor publice.
3 aprilie. A fost semnată decizia cu privire la eliminarea vizelor pentru cetățenii Republicii Moldova. Decizia a fost publicată în Jurnalul Oficial al UE la data de 8 aprilie 2014 și a intrat în vigoare pe 28 aprilie 2014. Astfel cetățenii Republicii Moldova vor putea călători fără vize pentru o perioadă de până la 90 de zile, pe parcursul a șase luni, în țările membre ale Uniunii Europene, cu excepția Marii Britanii și Irlandei, și în patru state non-UE: Norvegia, Islanda, Elveția și Liechtenstein.	Liberalizarea regimului de vize este un eveniment istoric pentru Republica Moldova. Totodată, există anumite incertitudini vizavi de perioada imediat următoare. Regimul liberalizat de vize ar putea stimula dezvoltarea unor fenomene nedorite, cum ar fi: „turismul în scop de muncă”, creșterea solicitărilor de azil sau activizarea falsificării actelor moldovenești. În această situație, prioritatea imediată pentru Guvernul Republicii Moldova va fi asigurarea durabilității regimului de vize, iar acest fapt va depinde de implementarea angajamentelor luate față de UE în domeniul gestionării migrației, asigurării securității actelor, ordinii și securității publice, precum și în privința respectării drepturilor omului.
14, 22, 24 aprilie. Aproape 30% din acțiunile băncii „Victoriabank” au fost vândute la Bursa de Valori. În prezent nu se știe cine a vândut și cine sunt noii proprietari ai acțiunilor.	Vânzarea masivă a acțiunilor băncii trezește un șir de întrebări. Luând în considerare recentele „peripeții” în care a fost implicată „Victoriabank”, nu este exclus ca aceste tranzacții să reprezinte o etapă al unui plan mai amplu, ce are drept scop obținerea controlului asupra băncii.
22-30 aprilie. O nouă Misiune a Fondului Monetar Internațional (FMI) se află în Republica Moldova pentru discuții în cadrul consultărilor periodice, inclusiv, în contextul monitorizării post-program. Subiectele principale discutate dintre reprezentanții FMI și ai Guvernului Republicii Moldova au vizat: prognozele privind evoluțiile economice în anul 2014, perspectivele bugetare, situația în sistemul bancar și reformele structurale promovate în diverse domenii.	Prezența vizită se realizează sub o „aură rea”, cauzată de eșecului misiunii precedente, în care reprezentanții FMI și ai autorităților moldovenești nu au ajuns la consens. La fel, reprezentanții Guvernului Republicii Moldova, fiind presați de apropierea alegerilor, vor pleda pentru menținerii unor politici financiare relaxate și vor renunța, cu greu, la această poziție, iar acest fapt ar putea afecta negocierile. În aceste condiții este greu de prezis care va fi rezultatul acestei misiuni. Totuși în contextul geo-politic actual nu este exclus ca FMI să ia o poziția mai flexibilă față de Republica Moldova și, în rezultat, să se ajungă la un rezultat favorabil autorităților moldovenești, iar misiunea să fie una reușită.
25 aprilie. La Bursa de Valori a Moldovei firma „VEB Kapital”, compania-fiică a băncii ruse „Vneșekonombank” a achiziționat 24,86% din capitalul social al Băncii de Economii pentru care a achitat un preț de doar 50 de milioane de lei.	Economia liberală presupune o deschidere spre toți investitorii, indiferent de originea lor. Astfel devenirea companiei „VEB Kapital” acționar al Băncii de Economii, este o operațiune ce nu contravine filosofiei economice. Totuși în actualul context geopolitic, prezența corporației de stat ruse Vneșekonombank în sectorul bancar autohton, poate să reprezinte o pârgie de influență asupra evoluțiilor din Republica Moldova.

Anexe statistice

Tabelul 1. Principalii indicatori lunari

Indicatorul	Mar:13	Apr:13	Mai:13	Iun:13	Iul:13	Aug:13	Sept:13	Oct:13	Noi:13	Dec:13	Ian:14	Feb:14	Mar:14
Producția industrială, f-a-p, % schimbare	4,3	23,5	4,3	6,0	8,7	5,0	6,3	3,9	10,0	11,3	12,6	8,2	n.a.
Comerțul cu amănuntul, f-a-p, % schimbare	-1,9	1,3	0,6	6,1	1,0	0,7	1,2	6	7,7	11,7	n.a.	n.a.	n.a.
Servicii prestate populației, f-a-p, % schimbare	4,1	15,7	1,1	19,7	12,6	4,7	15,4	13,1	7,8	13,7	n.a.	n.a.	n.a.
Exportul de bunuri, f-a-p, % schimbare	11,1	5,0	-6,1	2,3	24,0	27,7	4,6	6,9	17	7,9	3,2	-6,3	n.a.
Importul de bunuri, f-a-p, % schimbare	2,5	13,9	-4,3	13,3	14,2	9,3	1,4	-3,3	1,9	10	-8,2	2,2	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	2469,1	2481,0	2475,3	2466,6	2507,6	2629,9	2722,2	2810,1	2813,1	2820,6	2812,6	2729,7	2727,0
Transportul de marfă, f-a-p, % schimbare	31,0	25,2	1,2	5,3	25,4	40,1	34,3	19,5	33	65,9	55,2	-5,0	9,9
Salariul real, f-a-p, % schimbare	6,7	6,8	1,9	-6,5	4,8	5,5	5,7	3,8	2,5	4,6	4,9	4,1	n.a.
Venituri bugetare, f-a-p, % schimbare*	14,3	12,7	8,7	9,1	8,9	8,6	7,8	9,1	8,9	10,1	8,3	10,8	n.a.
IPC, f-a-p, %	4,2	4,5	5,7	5,5	4,3	3,7	3,9	4,7	4,9	5,2	5,1	5,4	5,7
IPPI, f-a-p, %	3,3	3,7	3,1	2,9	3,3	3,3	3,5	4,1	3	3,8	4,6	4,9	5,2
Rata nominală de schimb MDL/USD (s-p)	12,41	12,31	12,52	12,53	12,73	12,82	12,95	12,82	13,12	13,06	13,39	13,67	13,45
Bani transferați de peste hotare, f-a-p, %	4,9	23,1	-0,5	4,5	9,1	6,0	4,1	3,3	1,3	14,2	-7,3	-4,2	n.a.
Agregatul monetar M2, f-a-p, % schimbare	23,4	25,0	26,7	26,7	26,4	25,7	25,0	34,8	29	29,2	26,3	26,1	27,3
Rata de bază a BNM, %	4,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Rata dobânzii pentru depozite bancare, %	8,09	7,33	7,75	6,79	7,16	7,18	6,62	6,54	6,35	5,82	5,91	5,84	5,94
Rata dobânzii pentru credite bancare, %	12,77	12,4	12,21	12,03	12,05	12,09	11,79	11,94	12,1	12,51	12,29	11,96	11,6
Ponderea creditelor neperformante în credite totale	13,0	12,6	12,9	12,7	12,8	12,7	12,4	12,3	12,1	11,6	11,8	13,1	13,2

Sursa: BNS, BNM și calcule și estimări ale EG

Tabelul 2. Principalii indicatori trimestriali

Indicatorul	Q4:11	Q1:12	Q2:12	Q3:12	Q4:12	Q1:13	Q2:13	Q3:13	Q4:13	Q1:14
Rata de creștere a PIB-lui real, f-a-p*, %	6,4	1,0	0,8	-0,2	-0,7	3,5	6,1	12,9	8,9	n.a.
Producția agricolă, f-a-p, % schimbare*	4,6	0,6	-2,1	-21,6	-22,4	-1,0	2,8	30,2	38,3	7,4
Lucrări de construcție, f-a-p, % schimbare*	1,4	4,9	3,6	0,8	-1,3	3,7	-0,1	-0,3	1,6	n.a.
Investiții în capitalul fix, f-a-p, % schimbare*	109,3	95,4	-0,6	-0,7	-4,1	-2,4	1,5	3,3	2,3	n.a.
Fluxurile nete de ISD, f-a-p, % schimbare	68,9	-47,8	-34,0	-28,9	-44,7	48,0	43,7	6,3	32,6	n.a.
Rata șomajului, %	6,2	7,2	4,5	4,8	5,9	8,1	4,7	3,9	4,1	n.a.
Rata de ocupare a forței de muncă, %	38,4	34,3	40,5	41,1	37,9	34,5	41,1	42,7	38,7	n.a.

Notă: * - cumulativ; (e) - estimat;

Sursa: BNS, BNM și calcule și estimări ale EG;